

SAKSBEHANDLER
Ivar Nesse-Aarrestad, Maria Lytomt,
Lars Erik Eibak Bru, Ingunn Holm

VÅR REF.
21/00366-2

DERES REF.
20/2504

VÅR DATO
07.04.2021

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Forslag til konsekvensutredningsprogram for mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel - Riksantikvarens merknader

Riksantikvaren viser til brev fra Olje- og energidepartementet, datert 12.1.2021 om ovenfor nevnte sak.

Det er et visst potensial for funn av skipsvrak, inkludert u-båtvrak, innenfor utredningsområdet. Her er det i første rekke tale om forlis på åpent hav. Det er ikke mulig å gå inn på om enkelte deler av utredningsområdet har større potensial for skipsfunn fordi forlis på åpent hav har skjedd som følge av utenforliggende og ikke påvirkbare faktorer som vær og vind, skader på fartøy mv. Det foreligger heller ingen systematisk registrering av havbunnen i utredningsområdet, med den hensikt å lokalisere skipsfunn.

Mineralvirksomhet på havbunnen vil kunne ha miljøvirkninger av ulik type og omfang. Utvinning kan være arealkrevende og fører til endringer på havbunnen. I selve driftsområdet (gruven) vil all malm bli fjernet. Utredningsprogrammet opplyser at sulfidgruver og skorpegruver krever forskjellig areal. En sulfidgruve vil typisk dekke 0,1 – 0,5 km², mens en skorpegruve vil typisk dekke 10 – 20 km² eller mer. Riksantikvaren antar at eventuelle bevarte vrak innenfor et slikt gruveområde vil bli ødelagt av denne virksomheten.

Forholdet til kulturminner på land

Dersom letevirksomheten eller en framtidig utvinning vil medføre at landområder kan bli brukt som base for logistikk og beredskap vil dette kunne få konsekvenser for kulturminner på Jan Mayen og Svalbard. Dette bør inngå som del av konsekvensutredningen. Ved aktivitet på land er det viktig at kulturminneinteressene ivaretas og at rett kulturmiljømyndighet involveres.

Innenfor Jan Mayen naturreservat er Statsforvalteren i Nordland forvaltningsmyndighet, også for kulturminner. Utenfor Jan Mayen naturreservat, det vil si virksomhetsområdene i Kvalrossbukta og i et område rundt flyplassen og Olokinbyen, er Riksantikvaren forvaltningsmyndighet for kulturminnene.

På Svalbard er det Sysselemanden som er den regionale kulturmiljømyndigheten. Riksantikvaren er dispensasjonsmyndighet for fredete kulturminner på Svalbard.

Jan Mayen på tentativ liste for verdensarv

Jan Mayen, er sammen med Bouvet-øya, Norges representanter i en felles nominasjon av Atlanterhavstryggen, som ble oppført på UNESCO's tentative liste for verdensarv 21.6.2007. En mer omfattende beskrivelse av nominasjonen fins på UNESCO's hjemmesider <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5162/>. Dette er en nominasjon knyttet til naturkriterier, men det er også kulturminner innenfor nominasjonsområdet.

Krav til planprogram og konsekvensutredning

I utredningsprogrammet står det at konsekvenser for marinarkeologiske kulturminner ikke vil bli utredet i konsekvensutredningen. Dette mener Riksantikvaren er svært uheldig, og direktoratet vil på det sterkeste anbefale at dette gjennomføres, på grunnlag av eksisterende kunnskap.

Selv om kunnskapen om kulturminner på havbunnen i det omfattende utredningsområdet er beskjeden, er det viktig at den kunnskapen som tross alt fins, samles og gjennomgås. På grunnlag av dette bør det gjøres en vurdering av potensialet for konflikt mellom planlagte tiltak og kulturminner. Vi viser her til rapporten *Kulturminner og petroleumsutvinning i Nordsjøen – håndtering av kulturminnehensyn på sjøbunnen* av Jostein Gundersen, Frode Kvalø og Dag Nævestad fra 2008. Den ble laget som en del av regional konsekvensutredning for Nordsjøen,

og tar for seg forholdet til kulturminner. Det bør utarbeides en tilsvarende rapport om utredningsområdet for mineralvirksomhet. Denne bør utarbeides av representanter fra de maritime forvaltningsmuseene, som har den nødvendige faglige kompetansen.

Riksantikvaren mener at et krav om utarbeidelse av en slik rapport må fastsettes i planprogrammet.

Kulturminner på havbunnen og juridiske forhold

Kulturminner innenfor territorialfarvannet har en sterk beskyttelse i kulturminneloven. Når det gjelder tilstøtende sone har man i kulturminneforvaltningen lagt samme juridiske praksis til grunn som innenfor territorialfarvannet. Denne praksis er hjemlet i lov om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone, § 4 tredje ledd, og med støtte i Havrettskonvensjonens (UNCLOS) artikkel 303(2). Utenfor 24 nautiske mil utgjør folkeretten et generelt grunnlag for å hevde at kulturminner har et visst vern. For petroleumssektoren er bestemmelsene i petroleumsløven, med forskrifter og vilkår for utvinningstillatelser, de viktigste reguleringene av forholdet til kulturminner utenfor territorialfarvannet.

I lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven) § 1-7 (*Krav til forsvarlig mineralvirksomhet*) heter det bl.a. at mineralvirksomhet skal foregå på en forsvarlig måte, og at alle rimelige foranstaltninger skal tas for å unngå skade på kulturminner på havbunnen. Lovens § 2-2 (*Konsekvensutredning før åpning*) fastsetter at det skal gjennomføres en konsekvensutredning før åpning av nye områder på kontinentalsokkelen for mineralvirksomhet. Konsekvensutredningen skal bidra til å belyse de ulike interessene som gjør seg gjeldende i det aktuelle området. Det er særskilt nevnt i bestemmelsen at konsekvensutredningen skal belyse hvilke virkninger en eventuell åpning kan få for miljøet. Riksantikvaren vil i den forbindelse understreke at kulturminner inngår i miljøbegrepet.

Vi vil også peke på at når det gjelder utvinningsfasen er det fastsatt i samme lovs § 4-11 (*Forsvarlig utvinning*) at utvinning skal skje i samsvar med bl.a. forsvarlige miljøfaglige prinsipper. For å oppnå dette plikter rettighetshaveren å fortløpende vurdere utvinningsstrategien og tekniske løsninger og iverksette nødvendige justerende tiltak.

Konklusjon

Riksantikvaren anbefaler sterkt at konsekvensutredningsprogrammet for mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel inneholder et krav om at det gjennomføres en utredning om kulturminnehensyn innenfor utredningsområdet.

Vennlig hilsen

Leidulf Mydland
seksjonssjef

Ingunn Holm
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Museum Stavanger AS – Stavanger maritime museum, Muségt. 16, 4010 STAVANGER/ NTNU - Vitenskapsmuseet, NTNU , 7491 TRONDHEIM/ Norsk Folkemuseum avd. Norsk Maritimt Museum, Postboks 720, Skøyen, 0214 OSLO/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Norges Arktiske Universitetsmuseum, Postboks 6050Langnes, 9037 Tromsø/ Bergens Sjøfartsmuseum, Postboks 7800, 5020 BERGEN